

בס"ד, עש"ק, לסדר "ותשבו בקדש", דברים, שבת חזון, תשפ"ד

"היכן הספסלים ?"

לשבת בבית הכנסת על הארץ כל השנה,
מה היו עושין ?

הגבאי השיב שהיו משנים את מקומם
כאבלים הנזופים², וציטט מדברי הטור
(תקנ"ט): "ויש שמשנין מקומותיהן ויש
שיורדין מספסליהן וכולם מתפלשין
באפר".

הוא איבד את סבלנותו: "אז למה הוצאת
את הספסלים ? שכולם ישנו מקום !

הגבאי: באמת ? אתה יודע מה היה קורה:
"השינוי מקום גורם לפנים חדשות אשר
לא ניסה באלה ויבואו לספר דברים, ולכך
תיקנו ישיבה על הארץ במקום שינוי מקום
!" (מנהגי אמסטרדם, נספח א'). וכבר כתבו
מגדולי ישראל על חורבן בתי כנסיות
מחמת דיבורי חול וביום חורבן המקדש
נקלקל חלילה ?

הוא שילם "דמי חבר" כדי שיהיה לו
מקום בבית הכנסת. ועתה אין לו כסא ?
הגבאי הסביר לו שיש לו "מקום" ולא
התחייבו לו ל"כסא", ובשעת כתיבת
תקנון בית הכנסת הוא הקפיד על נוסח זה,
אבל גם אם לא היה מדקדק כל כך, ברור
שהתקנון כפוף להלכות ומנהגי ישראל
כמבואר בסעיף הראשון שם !

לפתע נתגנן בראשו הפסוק: "יִשְׁבוּ לְאַרְץ
יְדֻמוּ וְקָנִי בֵּת צִיּוֹן וְנִזְכָּר שֶׁכֶּךָ סִיפְרוֹ לֹא
אֲבוֹתָיו עַל הַיִּשִּׁיבָה עַל הָאָרֶץ בַּתְּשֻׁעָה
בֶּאֱבָב וַיּוֹמוּ עַד חֲצוֹת. וְהוּא מִיָּהָר לַהֲדוֹת
לְגַבְאֵי !

בהגיעו לבית הכנסת הוא גילה שהספסלים
הרגילים הוסרו ממקומם ובמקומם הוצבו
דרגשים נמוכים/מחצלאות. הוא תמה על
מה ולמה. הגבאי הסביר לו שכך יושבים
בתשעה באב עד חצות היום. אמנם הוא
השאיר שורה של ספסלים רגילים לאנשים
שאינם יכולים לשבת על הארץ.

הוא התפלא, וכי כך הוא כבוד בית הכנסת
לשבת על הארץ, הוא מבין שבבית אין
לשבת על כסא רגיל כמו אבל בשבעת ימי
האבלות, אולם בבית הכנסת וכי כך כבודו
של המקום ?

הגבאי השיב שמנהג תימן היה שכל השנה
היו ספסלים נמוכים בבית הכנסת להנחת
ספרים, אבל הציבור היה יושב על הארץ
ע"ג מזרונים¹. וכך גם בלימוד תורה היו
התלמידים יושבים על הארץ עד שהעובר
ביניהם היה נראה כ"פוסע על ראשי עם
קודש" (עיין רש"י סנהדרין ז:), והיו פעמים
שהיו מקפצין על ראשי העם (עיין רמב"ם
פ"ו מת"ת הל' ז').

הוא לא ויתר וטען, שכאשר כך הוא המנהג
הקבוע, זה כבודו של ביהכנ"ס, אבל כאשר
מקובל לשבת על ספסלים ישיבה על הארץ
מהווה חוסר כבוד לביתו של הקב"ה ?

הגבאי ציטט מדברי השו"ע (או"ח תקנ"ט
ג'): "ליל תשעה באב ויומו, יושבים בבית
הכנסת לארץ עד תפלת מנחה".

הלה התפרץ: ובמקומות שהיו רגילין

ועיין גם בשערי יצחק (הרב רצהבי) תולדות
תשע"ד עמ' 12
² שערי יצחק הנ"ל.